

7

Hemmelig

Indst. S. LVIII.

(1916)

Indstilling fra militærkomiteen om oprettelse av en akkumulatorfabrik i Norge og anskaffelse av akkumulatormateriel m. v. til marinen.

(St. prp. nr. 140.)

Til Stortinget.

I st. prp. nr. 84 er der under nyanskaffelserne til marinen opført kr. 250 000,00 til anlæg av en akkumulatorfabrik.

Efter forhandlinger med forskjellige utenlandske fabrikker har forsvarsdepartementet bemyndiget direktøren for marinens minevæsen til at avslutte en foreløbig kontrakt med det engelske selskap «The Chloride Electrical Storage Co. Manchester» indeholdende de betingelser, vedkommende selskap stiller for at bygge en fabrikk her i landet, og de forpligtelser, denne fabrikk i tilfælde vil paata sig.

Angaaende kontraktens væsentligste bestemmelser henvises til propositionen. Avskrift av kontrakten selv medfølger som utrykt bilag.

Departementet finder denne foreløbige kontrakt i alt væsentlig tilfredsstillende for os og anser det at være av den største vigtighet for forsvaret, at vi med hensyn til undervandsbaatenes akkumulatorbatterier blir uavhengige av utlandet.

Ved den foreslaede ordning vil marinen ikke selv behøve at anlegge nogen akkumulatorfabrik, derimot vil der tiltrænges en aarlig bevilgning til det personel, 1 ingeniør og 1 formand, som i henhold til kontrakten skal ha anledning til at sette sig ind i alle fabri-

kationens detaljer, saa de i paakommende tilfælde*) vil kunne drive samme. Departementet vil i tilfælde senere fremsætte forslag om disse funktionærers avlønning, men anser sig i og med fabrikkens startning bemyndiget til midlertidig at ansætte dem.

Departementet forutsætter, at fabrikken blir opprettet og drevet i overensstemmelse med norsk lovgivning, og foreslaar, at staten blir økonomisk interessert i foretagendet som indehaver av indtil 20 pct. av aktiekapitalen (dog ikke over £ 3 000) for at kunne være repræsentert i selskapets styre.

De hertil nødvendige midler foreslaar det at ta av de i st. prp. nr. 84 omhandlede kr. 250 000,00. Resten av denne bevilgning foreslaar departementet anvendt til anskaffelse av akkumulatorbatterier for marinen.

Komiteen er selvsagt enig i den almindelige betragtningsmaate, at det er av den største vigtighet for vort forsvar, at vi med hensyn til alslags materiel for hær og marine blir uavhengig av utlandet i størst mulig utstrækning. Komiteen har derfor i

*) For eksempel i krigstilfælde, da fabrikk er i henhold til krigsrekvisitionsloven forutsættes at maatte kunne settes under norsk militær administration. (Komiteens anm.)

en tidligere indstilling (S. LII A, pag. 9) git departementets forslag om bevilgning av kr. 250 000,00 til anlæg av en akkumulatorfabrik her i landet sin tilslutning.

Hvad imidlertid den foreslaaede ordning angaar, finder komiteen det for sit vedkommende vanskelig at avgjøre, om den er fordelagtig for os.

Det betryggende ved den foreslaaede fabrik er som nævnt, at vi ved den vil kunne fremstille en væsentlig del av undervandsbaatenes akkumulatorbatterier her i landet, men rigtignok til noget høiere priser, end hvad disse koster i utlandet.

Som det fremgaar av propositionen, gaar kontrakten i det væsentlige ut paa, at forsvarsdepartementet forpligter sig til i løpet av 10 aar at kjøpe alle sine undervandsbaatbatterier fra den eventuelle fabrik til priser, som ligger 10 pct. over, hvad det engelske admiralitet betaler, samt desuten at betale til fabrikken et bestemt tilskud for hvert aar, det kjøper færre batterier end 5. — Da forsvarsdepartementet regner med, at vi i de kommende 10 aar gjennemsnittlig vil trønge mindst 3 batterier om aaret, vil det nævnte tilskud dreie sig om £ 2 200 (ca. kr. 40 000,00) pr. aar. Da man videre efter de foreliggende opplysninger maa kunne gaa ut fra, at vi ialfald ikke vilde kunne faa batterier indkjøpt fra utlandet for priser, som er lavere end admiralitetspriserne + 10 pct., vil dette aarlige tilskud være den garantipremie, vi i tilfælde maa betale for den sikkerhet at faa fabrikationen utført herhjemme og at bli sat fuldstændig ind i den.

Skulde vi imidlertid av en eller anden grund i denne tid komme til at kjøpe færre end 3 batterier pr. aar, vil dette tilskud bli større. Hvorvidt disse utlæg staar i rimelig forhold til de fordele vi opnaar, beror paa et skjøn.

Hittil har der, saavidt komiteen har kunnet bringe i erfaring, ikke været nogen særlige vanskeligheter ved at faa batterier fra utlandet til rimelig pris. Hvorvidt forholdene vil bli anderledes i fremtiden, er umulig at forutsi. Det er selvsagt vel mulig, at vi kan komme op i situationer, som gjør den foreslaaede fabrik til et viktig led i vort forsvar, men paa den anden side kan der reises

sterke tvil, om de nuværende ekstraordinære forhold kan ansees som et gunstig tidspunkt til at fikse saavidt langsigtige overenskomster. Komiteen maa forevrig bemerke, at den foreslaaede fabrik ikke vil gjøre os helt uavhengig av utlandet, aldenstund fabrikken ikke tillike fabrikerer elementkarrene, som lages av en gummikomposition, der ikke er gjenstand for indenlandsk fabrikation, og hvortil de væsentligste raamaterialer maa indføres fra utlandet.

Komiteen finder heller ikke for sit vedkommende at kunne lægge særlig vekt paa den betydning, fabrikken vil faa for andre formaal. Blyakkumulatorer synes nemlig at ha tapt adskillig av den betydning, de tidligere hadde i den elektriske industri.

Med hensyn til kontraktens øvrige bestemmelser anser komiteen ihvertfald som uantagelig bestemmelse i § 3, der forpligter forsvarsdepartementet til i løpet av kontraktstiden at ta fra fabrikken alt, hvad det maatte trønge av akkumulatorer og batterier til hvilket som helst formaal («for any purpose»). Komiteen mener, at der maa tages et uttrykkelig forbehold, som gir departementet ret til at benytte og skaffe fra andet hold ogsaa andre akkumulatorer end blyakkumulatorer, hvor de førstnevnte maatte være at foretrække.

Komiteen finder ogsaa samme paragrafs bestemmelse om, at forsvarsdepartementet skal efter evne søke at formaa andre norske regjeringsdepartementer til at gjøre det samme (d. e. kjøpe akkumulatorbatterier kun fra denne fabrik) («use their best endeavors to induce other Norwegian Government departments to do the like») mindre heldig.

Videre har komiteen fæstet sig ved bestemmelse i § 5 og 6, hvorefter selskapet forbeholder sig ret til at utføre ved sine fabrikker i England enhver regjeringsordre, som fabrikken i Norge ikke vil kunne utføre paa det tidspunkt, samtidig som departementet skal være forpligtet til for disse i England utførte batterier at betale ikke alene 10 pct. over admiralitetets priser for engelsk havn, men tillike fragt og eventuelle eksportavgifter i England, assurance og eventuelle importavgifter i Norge.

Komiteen mener her, at hvis fabrikken i Norge av en eller anden grund ikke kan ut-

føre de ordrer, regjeringen gir den, bør departementet staa frit med hensyn til de anskaffelser, som det isaafald maa foreta i utlandet.

Alt ialt mener saaledes komiteen, at der — foruten den hovedindvending, at fabrikken i virkeligheten blir et utenlandsk foretagende om end beliggende i Norge — findes ikke uvæsentlige momenter, som reduserer fordelene ved denne fabrik, samtidig som komiteen ogsaa har sine betænkeligheter ved de forholdsvis store aarlige tilskud, som staten i tilfælde vil maatte betale.

Komiteen kan saaledes ikke anbefale kontrakten vedtat i den foreliggende form og vil henstille til departementet at ta saken op til fornyet overveielse, idet herunder spørsmålet om opprettelsen av en virkelig norsk akkumulatorfabrik bør stilles i første række.

Trods komiteens ovennævnte betænkeligheter mot den foreslaede ordning mener man dog, at departementet bør være bemyndiget til at av-

slutte kontrakt med The Chloride Electrical Storage Co., hvis selskapet gaar med paa at ændre kontrakten paa de av komiteen omhandlede punkter, og departementet selv efter den fornyede behandling finder, at saken uten ophold bør løses paa denne maate.

I henhold til ovenstaaende indstiller derfor komiteen til Stortinget at fatte følgende

b e s l u t n i n g :

Stortinget samtykker i, at det i st. prp. nr. 84 under B. marinen, tit. 2 a, til anlæg av akkumulatorfabrik opførte beløp, kr. 250 000,00, tillates anvendt til opprettelse av akkumulatorfabrik og anskaffelse av akkumulatormateriel til marinen.

Kristiania i militærkomiteen den 14de
juli 1916.

Ivar Aavatsmark,
formand.

Sem Sæland,
ordfører og sekretær.